

10 let Muzea Oderska

Před deseti lety, dne 26. listopadu 2010, bylo na Kostelní ulici v domě č.p. 7 otevřeno nové, regionálně zaměřené muzeum nesoucí název Muzeum Oderska. Jak pojmenování tohoto městského muzea napovídá, je zaměřeno na oblast, jejímž centrem je město Odry v historickém toku dějin.

Otevření muzea 26. listopadu 2010

Otevřeno bylo se stálou expozicí Proměny oderského děkanátu, která návštěvníkům zpřístupňovala sakrální umění a umělecké řemeslo dochované ve fondech římskokatolických farností v minulosti sdružených v oderském děkanátu. Předměty určené pro bohoslužebné, reprezentační a vzdělávací potřeby kléru i prostých věřících z 18. až 20. století prezentovala jako významné doklady uměleckých i uměleckořemeslných zakázek v této části moravskoslezského pomezí dokládající majetkové zázemí jednotlivých farností, vzdělanostní úroveň kléru, ale rovněž kvalitu a intenzitu náboženského života v regionu. Kromě této expozice soustředěné na schodišti a v 1. patře objektu představovalo muzeum ve svém 2. patře ještě archeologické nálezy místního

Historicko-vlastivědného spolku jakožto doklady historie města. Tato expozice na Kostelní ulici zanikla v roce 2013 v souvislosti s potřebou zřízení výstavních ploch pro proměnlivé výstavy.

Muzeum nepředstavovalo ve městě novinku, neboť už v dřívějších dobách zde existovalo. Cílem Muzea Oderska bylo tedy rehabilitovat muzejní snahy, které v Odrách zanikly v 2. polovině 50. let 20. století. Do skončení 2. světové války byly sbírky muzea uchovávané v německé měšťanské škole. Obsahovaly archeologické nálezy, městské cechovní a řemeslnické památky, obrazy a další umělecké předměty včetně betlémů oderských řezbářů. Po osvobození se sbírky přestěhovaly z přízemí školní

Budova muzea

Stálá expozice Proměny Oderského děkanátu

budovy do domu na náměstí Klementa Gottwalda (dnešní Masarykovo náměstí) č.o. 12, kde vznikla také nová instalace. Ještě v roce 1954 se hovořilo o možnosti zřídit v Odrách okresní vlastivědné muzeum, neboť zde existoval jistý sbírkový fond a společenský a kulturní život v Odrách byl bohatší než v okresním městě Vítkově. Okresní vlastivědné muzeum však bylo k 1. lednu 1955 založeno právě tam a Památník Jana Ámose Komenského ve Fulneku a Městské muzeum v Odrách se staly jeho pobočkami. V této době došlo k přestěhování muzea do oderského zámku. Sbírkový fond se ovšem instalace nedočkaly a nebyly ani náležitě uloženy

a zaevidovány. Podle výhledového plánu výstavby muzeí v letech 1956–1960 se měla v oderské pobočce Okresního vlastivědného muzea ve Vítkově zřídit expozice historická k dějinám města a okolí a expozice průmyslová k dějinám textilní a gumárenské výroby. Když se však na schůzi Krajského poradního sboru pro muzea 19. července 1956 řešila síť muzeí ve vítkovském okrese, bylo navrženo zaostávající a stagnující muzea zrušit. Od srpna 1958 byly postupně sbírky Městského muzea v Odrách převáženy do Okresního vlastivědného muzea ve Vítkově. Po územní reorganizaci státu z roku 1960 bylo zrušeno společně s vítkovským okresem i toto vlastivědné muzeum a sbírkové předměty s vazbou na oderský region byly delimitovány do jednotlivých muzeí v kraji.

Posláním znovuobnoveného muzea v Odrách je prostřednictvím výstav, expozic a doprovodných činností přispět k hlubšímu poznání politických, náboženských, hospodářských a kulturních dějin spojených s oderskou částí Kravařska, která se v minulosti do značné míry kryla s rozlohou bývalého oderského panství, jakož i ještě mnohem déle se vyvíjejícího přírodního bohatství Oderska. Další teritoriální vymezení zájmu Muzea Oderska se odvíjí od roviny církevně-správní a zahrnuje území oderského děkanátu, slučujícího od 18. do 20. století na dvě desítky farností na území čtyř panství (Odry, Potštát, Fulnek, Spálov).

Muzeum sídlí od roku 2010 v prostorách bývalého měšťanského šenkovního domu na Kostelní ulici. O domě, jenž je od roku 1958 nemovitou kulturní památkou, jsou první zmínky v pozemkové knize města Oder v roce 1625, kdy patrový dům kupuje Adam Jahn od svého souseda, oderského měšťana a soukenického mistra Matyáše Ungera. Existenci domu lze předpokládat už se založením města v závěru 13. století, neboť se nachází na důležité spojnici náměstí a areálu farního kostela sv. Bartoloměje. Rovněž domy, které byly obdařeny šenkovním právem, patřily v Odrách k nejstarším. Podobu domu ovlivnil ničivý požár na sklonku 18. století, který zachvátil celou ulici. Objekt byl následně klasicistně přestavěn. Při nedávné rekonstrukci byla v přízemí domu objevena a rekonstruována dekorativní šablonová výmalba, která pochází z 2. poloviny 19. století, kdy dům vlastnil městský a nadační lékař Karl Schwarz. Významným vlastníkem byl také Alois Hnatek, jeden z ředitelů gumotextilní firmy Schneck a Kohnberger. Dům se zvenčí projevuje klasicistní fasádou, stejně jako okolní stavby. Nejstarší části domu se nacházejí v interiéru a jsou to valeně zaklenuté sklepní prostory z lomového kamene, vzniklé snad v rámci nejstarší zděné stavební etapy v 2. polovině 16. století. Zdivo přízemí a patra pochází alespoň částečně z období baroka. Přízemní místnosti a chodba jsou zaklenuty plackovými klenbami s pasy, popř. valenou klenbou. V zadní části chodby se nachází kruhová studna z lomového zdiva. Do patra vede schodiště s dřevěným balustrádovým zábradlím, v nástupním

Tzv. Černá Madona - Panna Marie Loretánská z Fulneku z roku 1683

prostoru se objevuje opět placková klenba s pasy, zbylé místnosti jsou, s výjimkou valeně zaklenuté schodišťové chodby do nejvyššího patra (původně půdního prostoru), plochostropé. Objekt byl rekonstruován před otevřením muzea v roce 2010, poslední dílčí obnovou prošel v letech 2019 a 2020. Nedávno skončená stavební činnost zasáhla především část přízemí domu. Z premisy, že muzeum má jít v rámci péče o kulturní dědictví příkladem, došlo např. k nahrazení nepůvodních materiálů za původní. Na letošní úspěšné pokračování obnovy, jejíž výsledek si budete moci prohlédnout v příštím roce, navazuje budování nových expozic v přízemních prostorách, v nichž návštěvníci naleznou opravdové skvosty, od pět set let starých plastik po archeologické nálezy či cechovní listiny s pečetěmi. Expozice přiblíží starší dějiny města a přilehlého okolí. K vidění bude např. faksimilie nejstarší listiny dochované ve fondu Archivu města Odry či předměty z tzv. depotu z Mankovic, rozsáhlého bronzového „pokladu“ nalezeného v roce 1891 při budování železniční trati. Samostatná expozice bude prezentovat dvě pozdně gotické sochy sv. Anny Samotřetí. Jednu z nich, původně umístěnou v presbytáři oderského farního kostela sv. Bartoloměje, získalo muzeum do zápůjčky v roce 2018. K představení komparační plastiky stejné ikonografie z Bukovce se podařila dohodnout prestižní zápůjčka s Národní galerií v Praze. Po Karviné budou Odry teprve druhým

Sv. Anna Samotřetí z Oder, 2. desetiletí 16. století

místem v Moravskoslezském kraji, ve kterém bude dlouhodobě umístěno dílo z této mezinárodně významné instituce. Nové expozice, stejně jako instalace z roku 2010 v prvním patře, vznikají podle výtvarného řešení Zbyňka Baladrána v součinnosti s kurátorem, kterým je v současnosti Adam Hubáček. Do roku 2015 byl prvním kurátorem muzea nynější ředitel Muzea Novojičínka Zdeněk Orlita.

Podle mezinárodní definice jsou muzea neziskové, permanentně působící instituce ve službách společnosti a jejího rozvoje, otevřené veřejnosti, které získávají, uchovávají, odborně zpracovávají, zprostředkovávají a vystavují hmotné a nehmotné dědictví lidstva a jeho životního prostředí za účelem vzdělávání, studia a potěšení. Nejnovější definice chápe muzea jako prostor pro demokratizaci, inkluzi a multikulturu, v němž probíhá kritický dialog o minulosti a budoucnosti. Podle ní muzea uznávají a řeší konflikty a výzvy současnosti, uchovávají artefakty a příklady pro blaho společnosti, chrání rozmanité vzpomínky pro budoucí generace a zaručují všem lidem stejná práva a rovný přístup k dědictví. Upozorňuje, že muzea nejsou zisková. Jsou participativní a transparentní, pracují v aktivním partnerství s různými komunitami a pro ně, aby shromažďovaly, uchovávaly, zkoumaly, interpretovaly, vystavovaly a zlepšovaly porozumění světu s cílem přispět k lidské důstojnosti a sociální spravedlnosti, globální rovnosti a planetární

Sklepní prostor s valenou klenbou z lomového zdiva

Zrekonstruovaná místnost se šablonovou výmalbou

(c) Jindra Kunc

Výstava Silesia Picta

Výstava Nikdo mimo nás

pohodě. Jak si v tomto ohledu vede Muzeum Oderska? Jeho činnost lze rozdělit do několika hledisek. Stálá expozice přináší lidem poučení o důležité součásti dějin Oderska, o jeho náboženském životě, umění i uměleckém řemesle a předmětech, jejichž účel je pro mnohé již neznámý. Předměty ve výpůjčkách z jednotlivých farností v minulosti patřících pod oderský děkanát prošly často náročným restaurováním. Motivem byla nejen jejich vystavitelnost, ale také snaha o uchování zděděných hodnot pro další generace. Muzeum tak při své existenci výrazně přispělo k péči kulturního dědictví. Kromě stálé expozice připravilo muzeum řadu výstav. Z chronologického výčtu si jistě vzpomenete na ty, které jste spatřili:

Mapy zapomenutých míst (17. 1. / 30. 4. 2013), Silesia Picta (6. 5. / 29. 6. 2013), Nikdo mimo nás (3. 9. 2013 / 7. 1. 2014), Obstwald. Cesta hrabětickým lesem (19. 6. 2014 / 10. 1. 2015), Stojím v kruhu snivých stromů. Grafika a kněz Arnošt Hrabal (30. 1. / 2. 5. 2015), Horké jaro. Odry 1945 (27. 5. / 17. 12. 2015), Umění zabíjet. Umění dosídlit. Lukáš Houdek (6. 1. / 17. 3. 2016), Oderský zámek. Zaniklý klenot města (6. 4. 2016 / 6. 1. 2017), Od Marie Terezie po dnešek. Vysvědčení v proměnách času (27. 2. / 7. 4. 2017), Optimit Odry. Příběh továrny a města (27. 4. 2017 / 11. 1. 2018), Blížkost Jediného. Otmar Oliva. Jan Jemelka (5. 3. / 12. 5. 2018), Ukázky prací oderských betlémářů (4. 12. 2018 / 6. 1. 2019), Za zimních večerů v chalupách (11. 2. / 25. 4. 2019),

Výstava Chodím v kruhu snivých stromů

Výstava Umění zabíjet. Umění dosídlit

Výstava Od Marie Terezie po dnešek

Tošovický kostel. Dvojí unikát (28. 5. / 27. 12. 2018), Žijí tady s námi. Živočichové horního Poodří (5. 6. / 19. 12. 2019), Sv. Anna Samotřetí z Oder (2019 / 2020), Chléb náš vezdejší. Od zrníčka k bochníku (17. 2. / 29. 10. 2020). Tématika výstav se dotkla řady fenoménů, které byly přiblíženy z mnoha úhlů i prostřednictvím doprovodných přednášek. Jako přednášející se v Muzeu Oderska představili jak slavní profesori z předních českých univerzit a vědeckých institucí, tak začínající

talentovaní badatelé. Muzeum připravuje pro zájemce také další doprovodný program, jako jsou komentované prohlídky města či programy pro školy. Svůj základní výzkum kromě verbální komunikace a výstavní činnosti muzeum prezentuje také vydanými texty, mezi kterými jsou také čtyři monografická zpracování (Milada Frolcová – Zdeněk Orlita. Stojím v kruhu snivých stromů. Grafik a kněz, kněz a grafik Arnošt Hrabal. Doprovodná publikace k výstavě. Muzeum Oderska 2015, Adam Hubáček – František Kolář. Oderský zámek. Zaniklý klenot města. Muzeum Oderska 2016, Adam Hubáček. Optimit Odry. Příběh továrny a města. Muzeum Oderska 2017, Adam Hubáček. Tošovický kostel. Dvojí unikát. Muzeum Oderska 2018).

Ve výčtu činností muzea nelze opomenout také sbírkotvornou činnost, která je i z definice muzea chápána spolu s interakcí s návštěvníky a badateli jako jeden z pilířů muzejní činnosti. Sbírkou jako takovou začala být vytvářena již se založením muzea, systematicky budována a zpracovávána začala být v roce 2019. Nyní Muzeum Oderska čeká na zápis sbírky do tzv. Centrální evidence sbírek. Dojít k němu mělo již v roce 2020, z důvodu pandemického stavu se tak stane asi až na počátku roku 2021. Sbírkou v současné době obsahuje tři podsbírkou – historickou, uměleckou a podsírkou historických fotografií a pohlednic. Každý předmět má přidělené

Výstava Blížkost Jediného

Výstava Za zimních večerů v chalupách

Výstava Tošovický kostel. Dvoji unikát.

Výstava Ukázky prací oderských batlémářů

Výstava Živočichové horního Podří

Hřbitovní kaple sv. Rodiny

inventární číslo, ke kterému se váže identifikující popis a fotografie nebo sken v náhledové i publikační kvalitě. V současné době je nově zpracovávána kolekce fotoalb z doby minulého režimu. Část z nich v podobě originálů i skenů si budete moci prohlédnout na připravované výstavě 10 let Muzea Oderska, která bude ohlédnutím za uplynulou dobou existence muzea a představením muzejních činností v celé jejich šíři.

Po rekonstrukci z let 2015–2016 Muzeum Oderska návštěvníkům zpřístupňuje také několika cenami ověřenou památku, hřbitovní kapli sv. Rodiny. Její příběh spolu s malovaným barokním trémovým stropem a dalšími dochovanými relikty výzdoby budí zájem návštěvníků.

Součástí Muzea Oderska je také knihovna, jejíž fond lze využívat prezenční i absenční formou. Stále se doplňující sbírka více než 420 titulů je zaměřena na dějiny regionu, Slezska, ale i na obecnou historii, kulturní dějiny, dějiny umění či památkovou péči. Množství knih

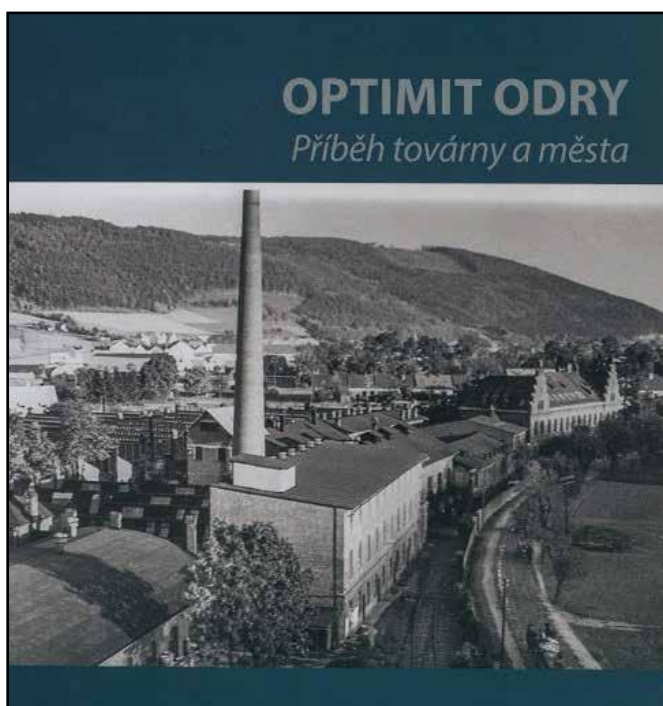

Interiér hřbitovní kaple sv. Rodiny

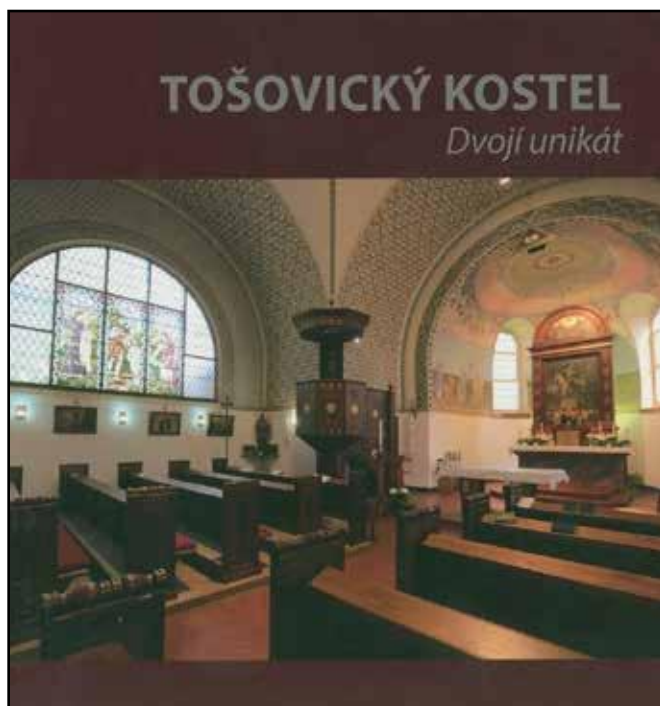
se věnuje problematice druhé světové války, odsunu a pohraničí. Ve fondu knihovny zaujímá své pevné místo v souladu s charakterem stálé expozice také religiózní literatura. Nechybí také práce metodologické či muzeologické. Seznam titulů lze dohledat na stránkách Městské knihovny Odry vyplněním začátku signatury svazku: AM (<http://odry.knihovny.net/katalog/>). Budeme rádi, když náš fond budete využívat ke svému studiu i potěšení.

O aktuálním dění Muzea Oderska informují jeho webové i facebookové stránky. Na rok 2021 jsou naplánovány výstavy 10 let Muzea Oderska a Obchodní dům Odry. Zároveň se otevřou nové expozice v zrekonstruovaném přízemí. Doufáme, že situace okolo virové nákazy nám opět umožní větší kontakt s Vámi. Těšíme se na to.

*Mgr. et Mgr. Adam Hubáček, Ph. D.,
kurátor Muzea Oderska*

Knih Optimit Odry. Příběh továrny a města

Knih Tošovický kostel. Dvojitý unikát